

agenda pravitatis haereticorum, a jejich vydání je proto z povahy věci rovněž přínosem pro hlubší poznání trestních postupů vůči kacířství na Moravě v předtolerančním období. Přispívá ovšem i k poznání styků mezi skupinami tajných protestantů na Moravě navzájem i s protestantským zahraničím (zejména s evangelíky na Těšínsku a v Uhrách). Rozsah a charakter této sítě je v současnosti předmětem několika bádání, přičemž jejich výsledky nevedou k jednoznačným závěrům, ale spíše jsou zdrojem polemik mezi historiky (např. mezi Evou Melmukovou a Zdeňkem R. Nešporem). Práce Jana Al Saheba prezentuje na solidním pramenném základu malou část oné sítě kontaktů tajných nekatolíků v českých zemích. Samotná edice zahrnuje 29 dokumentů církevní provenience seřazených chronologicky, přičemž největší část z nich představují výslechové protokoly podezřelých a svědků (tvoří celkem 19 položek listináře). Publikace je formálně zpracována velmi pečlivě; po stránce obsahové se snaží postihnout vše, co je potřebné k poznání dějinného kontextu vydávané edice. Za jistý nedostatek úvodní studie lze pokládat absenci údajů o vzájemných stycích tajných nekatolíků z Kravařska s Těšínem v první polovině 18. století; tito nekatolíci posléze po emigraci do saského Herrnhutu obnovili jednotu bratrskou, což je jen okrajově zmíněno v poznámce pod čarou č. 260. To však nic nemění na závěru, že publikace Jana Al Saheba je prací mimořádně zdařilou, s velkým badatelským přínosem nejen pro poznání samotné historické události, kterou dokumentují vydávané prameny, ale i pro široký rámec okolností, do něhož je zasazena, a to jak z hlediska chronologického, tak i zeměpisného.

Daniel Spratek (SPCP Ostrava)

Jan Kuklík – Jan Němeček, OD NÁRODNÍHO STÁTU KE STÁTU NÁRODNOSTÍ? NÁRODNOSTNÍ STATUT A SNAHY O ŘEŠENÍ MENŠINOVÉ OTÁZKY V ČESKOSLOVENSKU V ROCE 1938. Karolinum, Praha 2013, 450 s.–

V poměrně krátké době po vydání monografie „Národnostní menšiny v Československu 1918–1938. Od státu národního ke státu národnostnímu“ (Praha 2012, 722 s.) autorů Andreje Tótha, Lukáše Novotného a Milana Stehlíka, kteří se zabývali klíčovými otázkami národnostně menšinové politiky, s nimiž se potýkala první republika, tj. začleňování německé, maďarské a polské menšiny do fungování většinové společnosti, identifikace menšin s novým státem a návrhem tzv. národnostního statutu, se odborné veřejnosti nabízí další titul věnovaný speciálně problematice národnostního statutu, autorů Jana Kuklíka a Jana Němečka. Oba vydané tituly s podobným názvem jsou výstupy paralelně řešených grantových projektů: A. Tóth – L. Novotný – M. Stehlík v rámci grantu Ministerstva zahraničních věcí ČR „Politika československých vlád vůči národnostním menšinám 1918–1939“, a J. Kuklík – J. Němeček grantu Grantové agentury AV ČR. První titul vydala Filozofická fakulta UK ve spolupráci s vydavatelstvím TOGGA, druhý vyšel v rámci ediční činnosti Centra právněhistorických studií jako společného pracoviště Historického ústavu AV ČR a Právnické fakulty UK v nakladatelství Karolinum. Vydané publikace mají sice společný badatelský předmět, opírají se o poznatky archivního výzkumu a dosavadní domácí i zahraniční literaturu, ale koncepčně autoři přistupují ke zpracování tématu rozdílně. První výstup grantu ministerstva zahraničí klade důraz na analýzu

vnitropolitických jednání řešení menšinové problematiky v meziválečném období s vyústěním ve ztroskotání úsilí o schválení návrhu menšinového statutu, druhý sleduje zejména mezinárodněpolitické souvislosti řešení menšinové problematiky v Československu v roce 1938, proces vytváření národnostního statutu a nakonec i doznívání neúspěchu tohoto projektu. V jednom i v druhém případě textovou část publikací doplňují edice dokumentů, pracovní verze návrhu národnostního statutu a důvodová zpráva k návrhu zákona. I když v dosavadní literatuře je otázka menšinového statutu předmětem častého diskurzu, dosud chybělo pramenné dílo k tomuto tématu. A tuto mezeru významným způsobem obě publikace vyplňují.

Upozornujeme-li v recenzi rubrice samostatně na vydání práce J. Kuklíka a J. Němečka z roku 2013, činíme tak z toho důvodu, že autoři se soustředují na důkladné osvětlení zahraničněpolitických souvislostí československé menšinové politiky před podpisem mnichovské dohody (29. září 1938), zejména z pohledu britské diplomacie, a to na základě archivního výzkumu příslušných fondů britského ministerstva zahraničí. Práce se ale opírá o širší heuristickou základnu, totiž o studium dalších archivních pramenů a edic dokumentů německých, francouzských, sovětských, italských, polských či americké diplomacie. Tento záběr svědčí o důrazu na postižení zahraničněpolitického kontextu národnostního statutu, který připravovala československá vláda.

První část práce rozdělili autoři do šesti oddílů, které vnitřně nestrukturují do podkapitol, ale kontinuálně sledují vývoj česko-německých vztahů od nástupu Hitlera k moci do anšlusu Rakouska, dále

připomínají rozhodnutí československé vlády z února 1937 zpracovat právní úpravu o postavení německé menšiny a následné úsilí o formulaci národnostního statutu v roce 1938 a vyjednávání o něm i se zástupci dalších menšin. Samozřejmě, hlavní pozornost soustřeďují na jednání se zástupci německé menšiny. Je pochopitelné, že vláda reagovala především na německé požadavky, ale paralelně se stupňovaly i požadavky maďarské a polské menšiny, kterým je v této souvislosti věnována pozornost jen okrajově, zejména ve vztahu k polským požadavkům. Autoři se ovšem zaměřují především na hodnocení mezinárodní reflexe řešení národnostního statutu, zvláště z pohledu britské diplomacie, jež na konci července 1938 vyvrcholila vysláním lorda Runcimana na monitorovací misi do Československa. Runciman po svém příjezdu zahájil bezprostředně jednání nejenom s představiteli vlády, ale i s předáky Sudetoněmecké strany a působil jako styčný důstojník pro britské ministerstvo zahraničí až do ztroskotání česko-německých jednání. Osvětlení jeho role v napjaté politické situaci vyjednávání o podobě statutu, jehož podoba se vytvářela v návaznosti na průběh jednání, patří ke klíčovým bodům, kterým autoři věnují pozornost. Na konec výkladové části k národnostnímu statutu připojili zajímavé postřehy v „epilogu“, v němž nastínili vnitropolitický spor o národnostní statut v podmínkách exilové londýnské vlády mezi bývalým premiérem M. Hodžou a E. Benešem, tj. v kontextu tehdejších česko-slovenských vztahů.

Druhá část knihy, věnovaná dokumentům, přináší vedle rozhlasového projevu Milana Hodži ze dne 28. března 1938 s oznámením o zahájení přípravy

národnostního statutu jednak výběr návrhů k preambuli statutu (K. Čapek, F. Peřoutka a L. Sychravy), a pak hlavně text jedné z posledních verzí (po 19. červenci 1938) návrhu zákona, kterým se vydává národnostní statut, současně s rozsáhlou důvodovou zprávou, a návrh zákona, jímž se stanoví zásady jazykového práva (po 5. srpnu 1938). Výběr uvedených textů nebyl jednoduchý, protože archivní fond prezidia ministerské rady k národnostnímu statutu obsahuje řadu pracovních verzí těchto dokumentů různě upravovaných. Autoři zde prezentují dokumenty, které jsou pro studium národnostně menšinové politiky Československa v meziválečném období klíčové a jejichž mezinárodně-politické souvislosti analyzovali v první části. K přínosu práce lze bez nadsázky říci, že kromě zasvěceného zpracování předmětné problematiky jde zároveň o zásadní ediční počín, který v dosavadní národnostně menšinové literatuře chyběl. Publikace tak představuje pro studium národnostně menšinové politiky Československa před druhou světovou válkou základní pramenné dílo.

Andrej Sulitka (EU AV ČR, v. v. i.)

Marek Jakoubek, VOJVODOVO: HISTORIE, OBYVATELSTVO, MIGRACE. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2012, 199 s., XXIV s. obrazových příloh–

Marek Jakoubek si ve své v pořadí již třetí monografii o Vojvodovu dal za cíl představit „jiný pohled“ na historii této jediné české vesnice v Bulharsku. Vzhledem

k množství prací různých autorů doposud vyprodukovaných na téma Vojvodovo se jedná o příhodnou volbu. Jakoubek v úvodu vyjadřuje své přesvědčení, že ve vojvodovské historii zbývá „stále ještě řada zcela bílých míst, anebo oblastí, které byly zachyceny pouze v jednom dílčím, a tedy omezeném úhlu pohledu“ (s. 6). Stejně jako minulá kniha (*Vojvodovo: kus česko-bulharské historie*, 2011) sestává i tato z komentovaných materiálových, resp. pramenných edic. Třebaže samotný titul a podtitul aktuální monografie nenaznačují „revoluci“ ve vojvodovských bádáních, Jakoubek se pokusil každou kapitolou nabídnout určitým způsobem odlišný, tu více, tu méně „převratný“ pohled na Vojvodovo.

Po části úvodní následuje šest velkých kapitol. *Banátské Vojvodovo Ljubomira Stojanova* stojí na vyprávění potomka smíšeného manželského páru, vojvodovské Češky a Bulhara. Bulharské texty o Vojvodovu již publikovány byly, tento je však první od autora se zpola „českým“ vojvodovským původem. Stojanov ve Vojvodovu nikdy nežil, ve svém textu tak nabízí pohled zvenčí. Základ následující kapitoly s názvem *Dva životopisy vojvodovských Bulharů* naproti tomu tvoří texty bulharských obyvatel Vojvodova a tedy sousedů vojvodovských Čechů, konkrétně jsou jimi Toško Stančev a Rajna Janeva, zmiňovaní v předchozích Jakoubkových publikacích. Třetí kapitola, „*Drobné střípky z vyprávění mých rodičů*“ *Mileny Haškové*, zpřístupňuje prostřednictvím autorky textu vzpomínky jejích rodičů na Vojvodovo. Otcem M. Haškové byl první vojvodovský učitel Jan Findeis, což tento text činí velmi cenným. Čtvrtá kapitola, „*Cesta do Prahi*“ *vojvodovského Čecha Petra Dobiáše*, staví na teprve druhém objeveném textu, který byl